ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“กิเลสฉทน — หลังคาคือกิเลส”

กิเลสฉทน อ่านตามภาษาบาลีว่า **กิ - เล - สะ - ฉะ - ทะ - นะ** มาจากคำว่า **กิเลส** (เครื่องเศร้าหมองของจิต) กับคำว่า **ฉท**น (หลังคา, เครื่องมุง) รวมกันเป็น **กิเลสฉทน** เขียนเป็นไทยได้ว่า กิเลสฉทนะ แปลว่า **หลังคาคือกิเลส, เครื่องมุงคือกิเลส** แสดงถึงความเป็นจริงของสิ่งที่มีจริง คือ กิเลส ซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เป็นสิ่งสกปรกของจิต ทำให้จิตเศร้าหมอง ทำให้จิตถูกแปดเปื้อนด้วยของไม่สะอาด เป็นธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย และก็มีมากบ้าง น้อยบ้าง ตามการสะสมของแต่ละบุคคล แต่ขึ้นชื่อว่ากิเลส ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ก็ไม่มีประโยชน์ใดๆเลยทั้งสิ้น มีแต่โทษเท่านั้น เมื่อกิเลสเกิดขึ้น ก็ครอบงำ ปิดบัง ไม่ให้เข้าใจสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง จึงมีข้อความเปรียบเทียบว่า กิเลส เป็นประดุจหลังคา ตามข้อความในวิสุทธชนวิลาสินี อรรถกถาขุททกนิกาย อปทาน ธัมมสัญญกเถราปทาน ดังนี้

“ราคะเป็นหลังคา โทสะเป็นหลังคา โมหะเป็นหลังคา กิเลสทั้งหมด เป็นหลังคา”

ชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังเป็นปุถุชน หนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมจะมีอกุศลธรรมเกิดขึ้นเกือบทั้งวัน กุศลเกิดน้อยมากถ้าเทียบกับอกุศล ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในวันนี้ ในชาตินี้เท่านั้น แต่ว่าได้เป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏฏ์ เพราะได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน จึงเป็นผู้ไหลไปด้วยอำนาจของกิเลสทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายและทางใจ กิเลสทั้งหลาย มีโลภะ โทสะโมหะ เป็นต้น เป็นสภาพธรรมที่มีโทษ ไม่มีประโยชน์ใดๆ เลยทั้งสิ้น เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต กิเลสทุกประเภท เมื่อเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ก็ทำให้จิตเศร้าหมอง และยังขจัดหรือทำลายซึ่งกุศลธรรม ไม่สามารถทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไปในขณะนั้นได้เลย และถ้ามีกำลังถึงกับล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นต้น ก็สามารถเป็นเหตุทำให้ไปเกิดในอบายภูมิได้ ทำให้ได้รับแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนมากมาย เพราะเหตุว่าสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดีนั้น ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะนำมาซึ่งสิ่งที่ดีไม่ได้เลย

เมื่อโลภะเกิดขึ้น ก็ติดข้องในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ปล่อย ไม่สละ ไม่ยอมให้จิตเป็นกุศล และ ไม่ปล่อยให้ออกไปจากสังสารวัฏฏ์ ขณะที่โทสะเกิดขึ้น คุณความดีเกิดไม่ได้ จิตของผู้ถูกโทสะครอบงำย่อมไม่น้อมไปสู่กุศลธรรมเลย มีแต่ความขุ่นข้องหมองใจ ไม่พอใจ เมื่อสะสมมีกำลังมากขึ้นก็ถึงขั้นล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน โมหะก็เป็นหนึ่งในกิเลสทั้งหลายซึ่งเกิดร่วมกับอกุศลจิตทุกประเภทไม่มีเว้นเลย ขณะที่มีโมหะขณะขึ้นนั้นมืดมิด ไม่สามารถรู้ธรรมที่มีจริงตามความเป็นจริงได้ ไม่รู้ผิดชอบชั่วดี

ไม่รู้ว่าอะไรเป็นคุณเป็นโทษ และตราบใดที่ยังมีโมหะอยู่ก็ยังท่องเที่ยววนเวียนไปในสังสารวัฏฏ์ต่อไป นี้เพียง ๓ ประเภทใหญ่ๆ ที่เป็นกิเลส แต่เมื่อกล่าวโดยประมวลแล้ว กิเลสทั้งหมดทุกประเภท ล้วนเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต ทำให้จิตไม่สะอาด และยังขัดขวาง ตัดรอนโอกาสแห่งกุศลธรรมอีกด้วย

กล่าวได้ว่า เมื่อกิเลสเกิดขึ้น ก็ครอบงำจิต ปิดบังทำให้ไม่สามารถเข้าใจธรรมที่กำลังมีกำลังปรากฏตามความเป็นจริงได้ จึงเปรียบเหมือนอยู่ภายใต้หลังคาที่ถูกมุงหรือปกคลุมอย่างมืดมิด ไม่มีแสงสว่างใดๆ เลย จนกว่าจะเริ่มเปิดหลังคา ที่จะทำให้มีแสงสว่างเข้ามา ทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ได้ จึงแสดงให้เห็นตามความเป็นจริงว่า ทั้งหมดของพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ที่ได้ฟังได้ศึกษา ก็เพื่อที่จะได้รู้จักตัวเองตามความเป็นจริง เพื่อเห็นโทษของกิเลส แล้วเห็นประโยชน์ของการได้เกิดเป็นมนุษย์ที่ได้มีโอกาสฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา มีความเห็นถูกต้องในธรรมที่มีจริงในขณะนี้ นี่คือความไพเราะของพระธรรมที่เกื้อกูลทุกสถานการณ์ แม้ว่าแต่ละคนจะตกอยู่ในอำนาจของกิเลส เป็นไปตามอำนาจของกิเลส แต่พระธรรมก็คอยเกื้อกูลให้เข้าใจถูกเห็นถูก เห็นโทษของกิเลส เพื่อความเจริญขึ้นของกุศลธรรม ขัดเกลากิเลสไปทีละเล็กทีละน้อย

ข้อที่น่าพิจารณาคือ แม้เพียงคิดที่จะดับกิเลส มีหรือไม่? เพราะเหตุว่า กิเลสไม่ใช่ว่าจะดับได้โดยง่าย ต้องอาศัยพระปัญญาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้สิ่งที่มีจริงทุกอย่างตามความเป็นจริง จึงสามารถที่จะทรงแสดงให้คนอื่นได้รู้ว่าหนทางนี้เป็นหนทางดับกิเลส อันเป็นหนทางที่ยาวไกลมาก เพราะว่าแต่ละคนมีกิเลสมาก ซึ่งการจะดับได้ด้วยปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก จะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา

สิ่งที่ประเสริฐที่สุดในชีวิต ไม่ใช่ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ใดๆ ทั้งสิ้น แต่เป็นความเข้าใจถูกความเห็นถูกที่ได้อาศัยพระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา จึงเป็นคำพร่ำสอนที่มีค่ามหาศาล ที่เป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด เพื่อให้พุทธบริษัทเห็นโทษเห็นภัยของกิเลส เพื่อรู้จักตนเองตามความเป็นจริงว่ายังเป็นผู้มากไปด้วยกิเลส เพื่อจะได้ขัดเกลา ละคลายให้เบาบางลง ด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง เริ่มจากการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม ค่อยๆสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย โดยมั่นใจในหนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาว่า เป็นหนทางเดียวที่จะทำให้สัตว์โลกพ้นจากการถูกปกคลุมด้วยหลังคาคือกิเลสได้ในที่สุด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗